

IDŐT ÁLLÓ PÉLDA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBÓL

Nemzeti parkok a kezdetektől

ÍRTA ÉS FÉNYKÉPEZTE | RUFF GÁBOR ökológus, természetfotós (Egyesült Államok)

Régen volt, mégis elevenen őrzi a ma élő nemzedékek emlékezete is, hogy az Egyesült Államokból indult el világot meghódító útjára a nemzeti parkok mozgalma. Sikeréről mindennél többet mond, hogy földrészünkön 516, Ázsiában 873, Afrikában 450 helyen ezt a szervezeti és szakmai formát találták igazán méltónak és alkalmasnak a legféltettebb, legbecselesebb természeti értékek óvására és bemutatásra.

Az első természetvédelmi terület a kaliforniai Yosemite-völgyben létesült

A kezdeményezés bölcsőjét ringató 9 834 000 négyzetkilométer területű észak-amerikai országban több mint huszonezer térséget oltalmaznak a szövetségi állam természetvédelmi jogszabályai, a nevük azonban zavarba ejtően sokféle. Nemzeti park, állami park, törzsi park, vadvilág menedék és még számos védettségi kategória tarkítja a képet. Cikkünk szerzője a tájékozódást megkönnyítő

bepillantást kínál az Egyesült Államok természetvédelmi területeinek bonyolult struktúrájába, és az ottani döntéshozók előtt álló legfontosabb feladatokat is felvillantja.

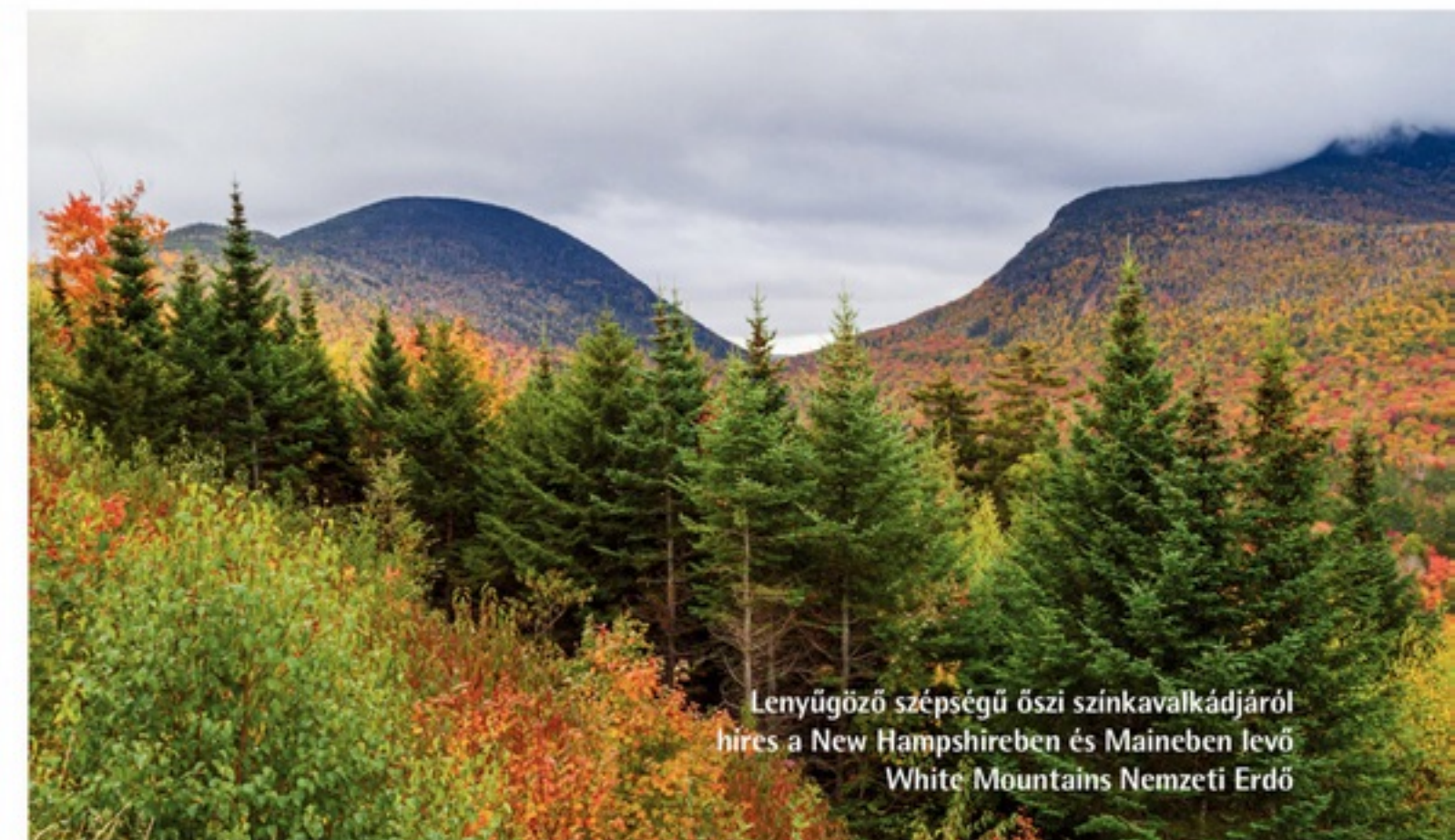
A KEZDETEK

Vallási indokok, illetve a vadászat kedvéért már korábban is léteztek „védett” területek. Az áttörést azonban az hozta meg, hogy 1861-ben egy New York-i fényképész, Carleton Watkins öszvérek hátára pakolt tonnányi fotófelszereléssel behatolt

a kaliforniai Yosemite-völgybe. Innen olyan fotókkal tért vissza, amelyeknek a természetvédelmi mozgalmak kezdetét köszönhetjük.

A Sierra Nevada hegység legnagyobb völgyében levő hatalmas gránitsziklákat, gyönyörű vízeséseket, valamint óriási mamutfenyőket ábrázoló képei eljutottak Abraham Lincolnhoz, az Egyesült Államok elnökéhez is, aki a képek és néhány lelkes természetbúvár hatására 1864-ben Kalifornia állam gondozására bízva létrehozta a világ első

természetvédelmi területét, a Yosemite Állami Parkot. Az elsőt, amely azt a célt szolgálta, hogy a táj érintetlenül fennmaradjon a nagyközönség számára. Ezt követően megnőtt az igény az amerikai nyugat jórészt még ismeretlen, vad tájainak felfedezésére és megőrzésére. Az 1870-es évek elején Wyoming állam Yellowstone régiójába vezetett felfedező expedíciók jelentései, valamint a tájat megörökítő fotográfiák és festmények hatására 1872-ben létrejött a világ első nemzeti parkja, a Yellowstone

Lenyűgöző szépségű őszi szinkavalkádjáról híres a New Hampshireben és Maine-ben levő White Mountains Nemzeti Erdő

Nemzeti Park. Volt tehát már állami park és nemzeti park is az Egyesült Államokban, de vajon mi a különbség közöttük?

EGY NEMZET BÜSZKESÉGE

A Yellowstone régió három állam, Wyoming, Montana és Idaho határán fekszik, ezért a terület országos hatáskörbe került, szövetségi szintű védelmet kapott és „nemzeti” parknak nevezték el. A Yellowstone védelme a kezdeti nehézségek után 1880-tól egyre jobban működött a kongresszusi finanszírozásnak és a természetvédők lelkes munkájának köszönhetően. A siker nyomán a Yosemite-völgy megóvása is országos kézbe került, és 1890-ben létrejött a Yosemite Nemzeti Park.

A texasi Padre Island Nemzeti Tengerparton bújnak ki tojásaikból bolygók legritkább tengeri teknősenek, az atlanti fattyúteknősenek a kicsinyei

Arizonában elsősorban az óriás kaktuszok védelmére alakították ki a Saguaro Nemzeti Parkot

Ugyanebben az évben alakult a szintén a Sierrában levő *Sequoia Nemzeti Park* a területén található *hegyi mamutfenyők* miatt. A nemzeti parkok növekvő száma idővel szükségessé tette egy olyan önálló ügynökség megalapítását, amely képes irányítani a természetmegőrzési munkát.

Így született meg 1916-ban az Egyesült Államok Belügyminisztériuma szervezésében a *Nemzeti Park Szolgálat* (National Park Service). Ez mindmáig megmaradt, és jelenleg is irányítja az összes, azaz hatvanegy amerikai nemzeti parkot. Hatáskörébe azonban több mint

négyszáz természetvédelmi terület tartozik, 340 000 négyzetkilométer

szárazföldi és 18 000 négyzetkilométer vizes térséggel. Ezek összességükben az ország területének mintegy 3,5 százalékát teszik ki. A nemzeti parkon túl még huszonhét további védelmi egységért felel az ügynökség.

Mindezekkel együtt ez a szervezet a legfontosabb természetvédelmi hatóság az Egyesült Államokban. *Wallace Stegner* amerikai

író így fogalmazott: „A nemzeti park a legjobb ötlet, amely valaha eszünkbe jutott. Teljesen amerikai, teljesen demokratikus és a legjobb mivoltunkat tükrözi...” Az amerikai nemzeti identitáshoz pedig valóban hozzátartozik, hogy mindenki ellátogasson a nemzeti parkokba, ami nem csupán a természetvédelem iránti elkötelezettség jele, hanem egyben hazafias cselekedet is. Hiszen e fiatal országnak jelenleg is a legnagyobb értékei és a legfontosabb szimbólumai a javarészt még ma is érintetlen vadonok.

a nemzeti erdők és nemzeti gyepterületek az ország 9 százalékát foglalják magukba

A Nemzeti Park Szolgálat számos természeti, történelmi és kulturális terület védelméért felel, amelyekre gyakran az ország koronaékszereiként hivatkoznak. De nem ez az egyetlen országos természetvédelmi hatóság, és még csak nem is ez volt az első. *Theodore Roosevelt*, az Egyesült Államok 26. elnöke, aki öt nemzeti parkot alapított, és összesen csaknem egymillió

A tömegturizmus veszélybe sodorja a Grand Canyon Nemzeti Park jövőjét

A Green Lakes Állami Park New York állam egyik legősbibbi erdejét őrzi

négyzetkilométernyi területet helyezett védelem alá, 1905-ben hozta létre az *Egyesült Államok Erdészeti Szolgálatát* (United States Forest Service). Ez az erdőgazdálkodási ügynökség kezeli a nemzeti erdőket és a nemzeti gyepterületeket, amelyek az ország területének csaknem 9 százalékát foglalják magukba. E helyszíneken a vadon megőrzésén túl korlátozott mértékben erdőgazdálkodás, legeltetés és bányászat is megengedett.

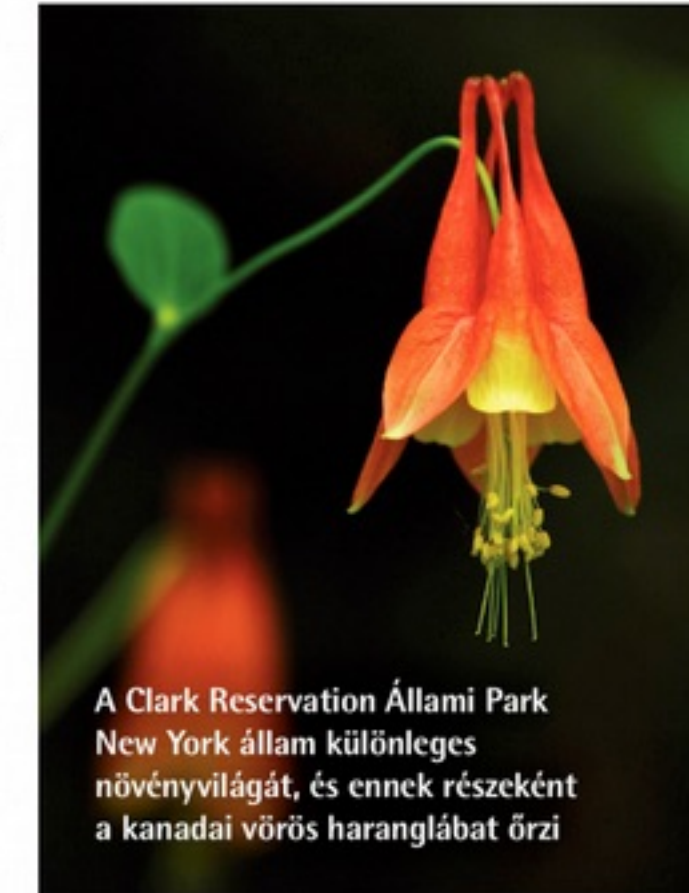
A FÖLD, AMELY SENKINEK SEM KELLETT

Amerika benépesítése során a keletről nyugatra vándorló kalandorok számos kietlen, emberi megtelepedésre szinte alkalmatlan területen haladtak át. A függetlenségi háborút követően a fiatal ország szövetségi kormánya igyekezett ezekből minél többet értékesíteni. A XX. század elejétől azonban – a megmaradt területek értékét felismerve – a földek eladása helyett inkább a megmaradt helyszínek bérbeadására fókuszáltak, és a kormányzat legelőként hasznosítva, valamint a bányászati jogok megadásával igyekezett bevételre szert tenni.

1946-ban egy újonnan alakult ügynökség, a *Földbirtokkezelő Iroda* (Bureau of Land Management) irányítása alá kerültek e területek. Az iroda jelenleg egymillió négyzetkilométernyi föld hosszú távú kezeléséért és megőrzéséért felel, amely az Egyesült Államok területének több mint 10 százaléka, ezáltal a BLM az ország természetvédelemmel is foglalkozó legnagyobb hatósága.

A VADVÉDELMI MENEDEK

A grandiózus tájak megőrzésén túl a különleges észak-amerikai vadvilág védelmére is igény mutatkozott. Az első természetvédelmi terület, amely a vadállatok oltalmára jött létre, ugyancsak a „természetvédő elnök”, *Teddy Roosevelt* nevéhez fűződik, aki 1903-ban létrehozta a floridai *Pelicansziget Nemzeti Vadvilág Menedékét*. Elnöksége során még további ötven vadvédelmi menedéket alapított, és ezzel magalakult a *Nemzeti Vadvilág Menedék Rendszere* (National Wildlife Refuge System), amelynek célja, hogy szövetségi szinten nyújtson védelmet a vadon élő állatoknak, növényeknek és élőhelyeiknek. Jelenleg már mintegy hatszáz nemzeti vadvilág menedék működik országszerte, amelyek az Egyesült Államok

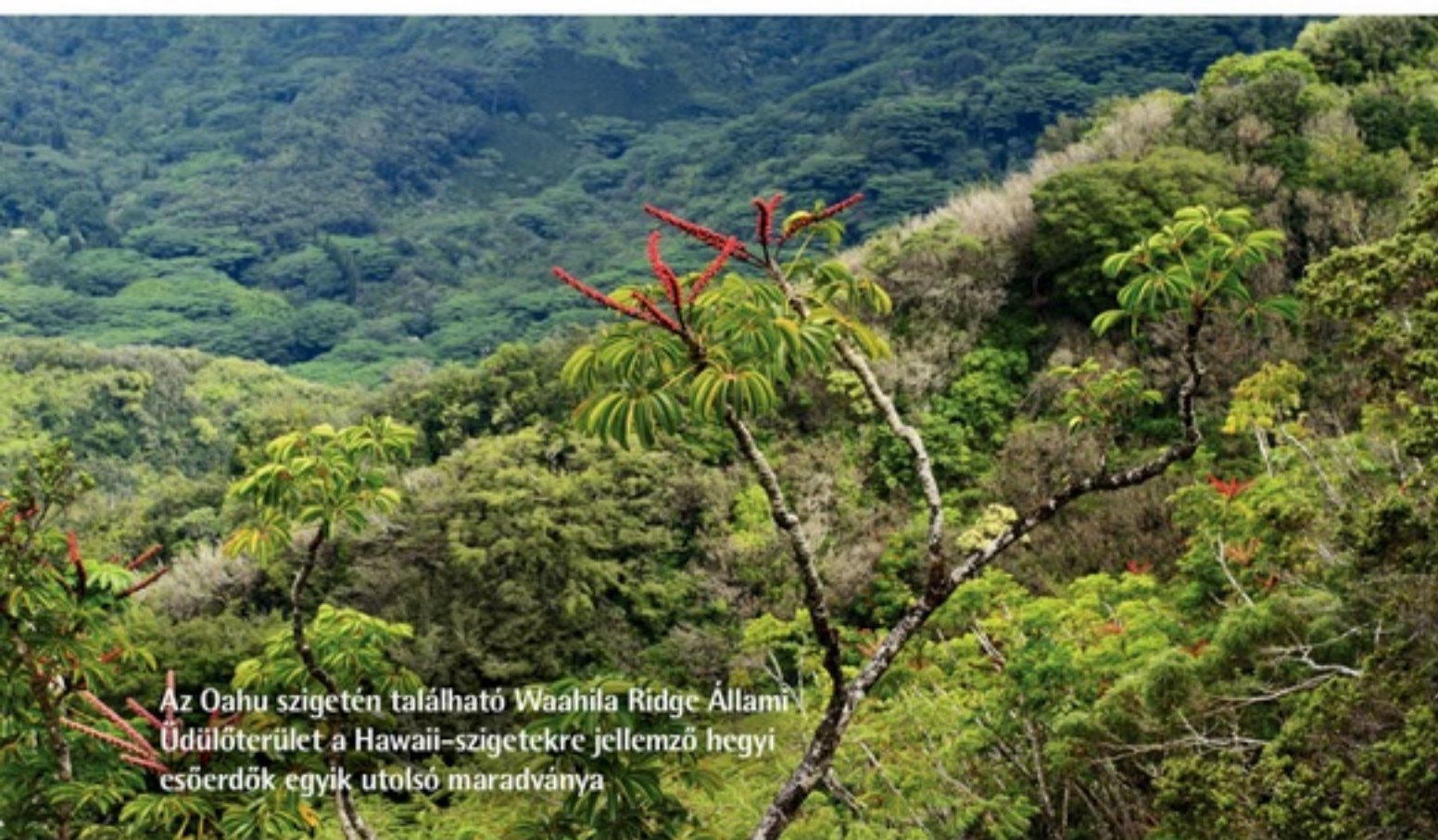

A Clark Reservation Állami Park New York állam különleges növényvilágát, és ennek részeként a kanadai vörös haranglábát őrzi

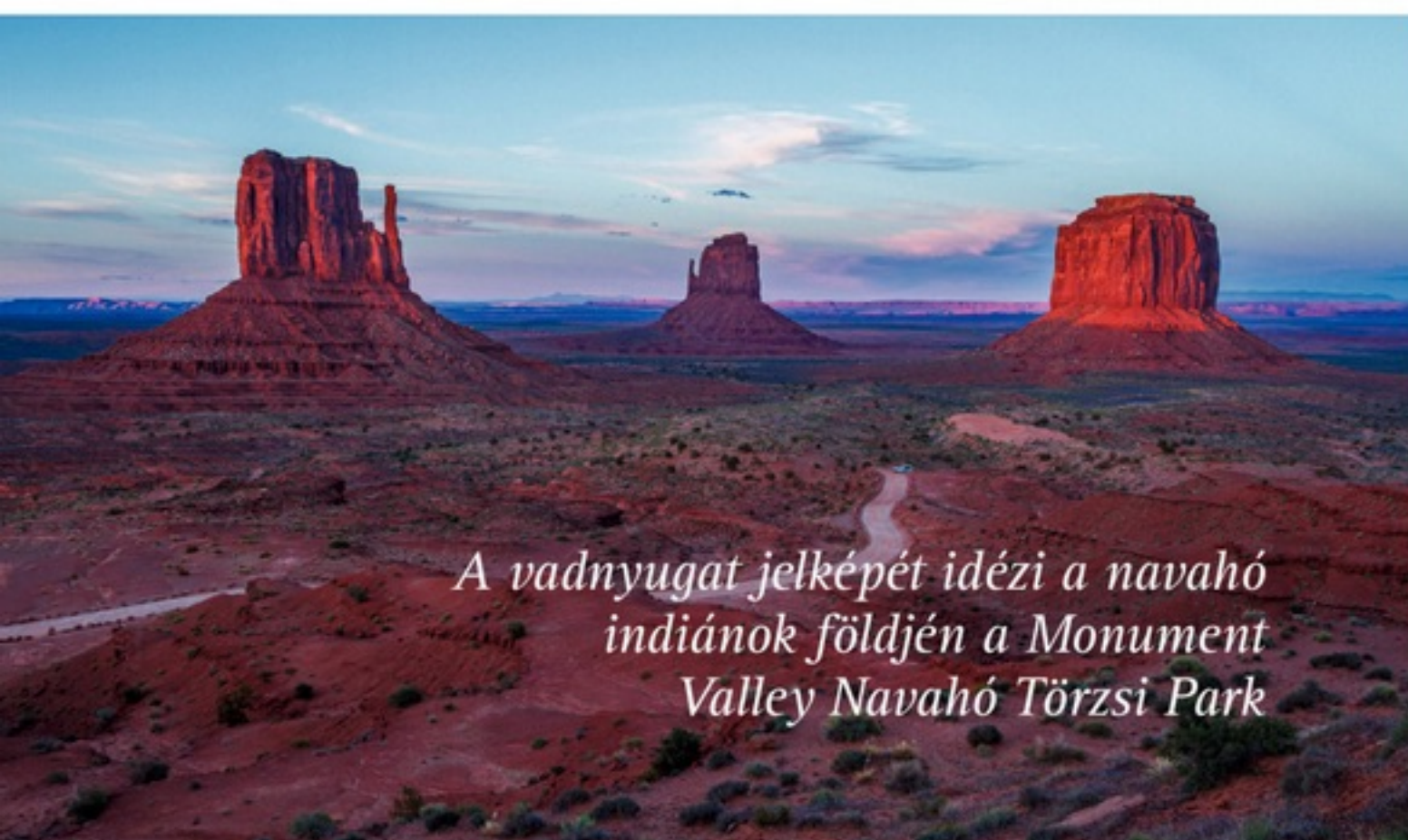
területének csaknem 4 százalékát fedik le. Az irányítási feladatokat az 1956-ban megalakult *Egyesült Államok Hal és Vadvilág Szolgálat* (United States Fish and Wildlife Service) látja el. Az Egyesült Államokban mintegy hétezer országos szintű védett terület található, de mint láttuk, a modern természetvédelem egy állami park létesítésével kezdődött.

A texasi Brazoria Nemzeti Vadvilág Menedék sós mocsaraiban lel otthonra a hóbatla

Az Oahu szigetén található Waahila Ridge Állami Üdülőterület a Hawaii-szigetekre jellemző hegyi esőerdők egyik utolsó maradványa

A vadnyugat jelképét idézi a navahó indiánok földjén a Monument Valley Navahó Törzsi Park

A tagállamok, illetve megyék és városaik összesen mintegy tízezer állami park, állami erdő és egyéb helyi szintű természetvédelmi terület gondozásáért felelnek. Ezek lehetnek egészen kis méretű regionális parkok, de akár a nemzeti parkok méretével és szépségével is vetekedő állami parkok, amelyek fontos szerepet töltenek be a különleges amerikai tájak és az egyedi élővilág megőrzésében.

Az Egyesült Államok területének 2,3 százalékán vannak indián rezervátumok. Ezek felett joghatósággal sem az állami, sem a szövetségi kormány nem rendelkezik, így a rezervátumok természeti és kulturális értékeinek megőrzése az amerikai őslakosok kezében van. A montanai szelis és kutenaj indiánok törzsszövetsége nyilvánított először védett területté indián földeket, amikor 1979-ben a Flathead rezervátumban létrehozták a *Mission-hegység Törzsi Vadonságot*. Az első kezdeményezést azután továbbiak követték, és jelenleg már számos rezervátumban található törzsi parkok, amelyeknek nagy részében a nemzeti természetvédelmi programokhoz hasonló vad- és tájvédelmi munkák zajlanak az amerikai őslakosok irányítása alatt.

ÉRDEKEK SZORÍTÁSÁBAN

Miként láttuk, Amerika területének elég nagy része élvez valamilyen szintű védelmet. Míg egyes területek szigorú oltalom alatt állnak, másokon fontos konzervációbiológiai kutatómunka folyik, addig némelyeken akár különböző szintű gazdasági tevékenységek is folytathatók. A természetvédelmi területek azonban mindig a társadalmat kapcsolják össze a természettel, és legfontosabb feladatuk az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosítása. A tiszta víz, az egészséges levegő, a gazdag talaj és az élőlények biodiverzitása mind a természet ajándékai, amelyektől a fennmaradásunk függ.

A természetvédelmi területek fennmaradását azonban veszélyezteti, hogy a helyi és az országos politikában is gyakran a gazdasági érdekek kerülnek előnybe a természetvédelmi törekvésekkel szemben. Számottevő mértékben mi magunk, természetkedvelő kirándulók is veszélyeztetjük a tömegturizmus révén ezeket a megragadó szépségű vadonokat. A védett területekre jelenleg azonban a klímaváltozás jelenti a legnagyobb veszélyt, amely végérvényesen megváltoztatja a tájat, a tájhasználatot és az élővilág összetételét. |||